

Pia Forsberg

Utvecklingssekreterare

Yttrande angående Remiss från Socialdepartementet ”Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende”

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar

att lämna yttrande enligt denna tjänsteskrivelse till Socialdepartementet som svar på remissen *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende*”.

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beretts möjlighet att inkomma med yttrande gällande Socialdepartementets utkast till lagrådsremiss *Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende*. Utkastet föreslår att skyddat boende ska föras in i socialtjänstlagen som en boendeinsats för den som behöver stöd och skydd till följd av hot våld eller andra övergrepp. Medföljande barn ska bedömas och beviljas insatsen individuellt och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser. När det saknas samtycke från den andre vårdnadshavaren ska placering av barn regleras i en särskild lag. I utkastet lämnas också förslag om att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få driva verksamhet i form av skyddat boende.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser både för- och nackdelar med förslaget. Det är positivt att skyddat boende blir en särskild placeringsform och att den blir tillståndspliktig för enskilda verksamheter. Nämnden avstyrker dock förslaget om en ny tvångslagstiftning när samtycke saknas då detta medför en omfattande handläggnings- och beslutsprocess som, tvärtemot lagstiftarens intentioner, kan leda till att färre våldsutsatta och barn söker skydd och stöd. Förslaget om en utvidgning av målgruppen till att innefatta även avhoppare från kriminella miljöer behöver problematiseras ytterligare och avstyrkes i dess nuvarande form.

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

Underlag för beslutet

- Socialdepartementet 2022-08-31, Utkast till lagrådsremiss Ett fönster av möjligheter – stärka rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende, S2022/03649.
- Arbetsmarknads- och socialnämndens tjänsteskrivelse 2022-11-08, Yttrande angående remiss från Socialstyrelsen Ett fönster av möjligheter - stärka rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende (denna skrivelse).

Ärendet

Bakgrund

Regeringen tillsatte 2016 en utredning om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende. Utredningens uppdrag har varit att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. Utgångspunkten ska vara barnets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Utredningen presenterade sitt betänkande i SOU 2017:112 *Ett fönster av möjligheter – stärkt barnperspektiv för barn i skyddat boende*. Socialdepartementet utarbetade därefter en kompletterande promemoria *Stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende – förslag till bestämmelser rörande bl.a. omedelbar placering, sekretess och skolgång* (Ds 2020:16). Både utredning och promemoria har remissbehandlats.

Det nu föreliggande utkastet till lagrådsremiss utgår från de tidigare utredningarna och de remissyttranden som lämnats.

Nedan redogörs för utkastets viktigaste förslag. Texten följer utkastets disposition.

5. Skyddat boende – en boendeinsats enligt socialtjänstlagen

I dagsläget finns ingen lagreglerad skyldighet för kommunerna att erbjuda skyddat boende på samma sätt som för HVB, stödboende, familjehem och jourhem. Skyddat boende ges i stället som bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Det saknas därmed en definition av skyddat boende med angivna krav på kvalitet och säkerhet. Mot bakgrund av målgruppens sårbarhet är dessa brister otillfredsställande och regelverket otillräckligt, menar utkastet.

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

Den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld och andra övergrepp ska tas emot i skyddat boende

Enligt utkastet bör det uttryckligen framgå i socialtjänstlagen att det är kommunens ansvar att se till att det finns tillgång till skyddade boenden. Dessa behöver utöver skalskydd också erbjuda olika former av stödinsatser för särskilt utsatta grupper som till exempel våldsutsatta med missbruk, psykisk ohälsa eller funktionshinder.

Kommunens ansvar för tillgång till skyddade boenden innebär dock inte någon skyldighet att driva sådana i egen regi utan kan även fortsättningsvis säkerställas genom samarbete med andra kommuner eller genom upphandling av platser som drivs av enskild verksamhet.

Utkastet föreslår följande definition av skyddat boende: *ett boende inom socialtjänsten som tillfälligt tar emot enskilda för vistelse i förening med individanpassat stöd och skydd mot hot, våld eller andra övergrepp.*

En frågeställning har varit om insatsen skyddat boende enbart ska omfatta personer som är utsatta för eller hotas av våld från någon närstående. Utkastet föreslår att så inte ska vara fallet utan att insatsen ska kunna beviljas *alla som är eller har varit utsatta eller riskerar att utsättas för våld eller andra övergrepp eller hot om våld.* Därmed innefattas också bland annat våldsutsatta som befinner sig i prostitution eller som är offer för hedersrelaterat våld liksom avhoppare från kriminella miljöer. Hotbilden och behovet av skydd ska vara avgörande för om insatsen ska vara tillämplig.

Skyddat boende ska fortsatt vara en tidsbegränsad insats som ges med utgångspunkt i de behov som finns hos individen. Beslutet fattas utifrån en behovsprövning som grundar sig på nämndens utredning.

Placeringskommunens ansvar enligt SoL och LSS ska gälla även om personen beviljats boende i en annan kommun. Det gäller både den placerade och medföljande barn.

Socialnämndens ansvar för att ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden även för gruppen våldsutsatta personer ska tydliggöras.

6. Barn i skyddat boende

Utkastet finner det otillfredsställande att skyddat boende inte är en insats eller placeringsform för barn. Därmed saknas ofta dokumentation om barnet, socialnämnden har heller inget ansvar för att barnet får lämplig utbildning eller hälso- och sjukvård under vistelsen och barnets behov av stöd efter vistelsen följs inte upp.

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

Individuell behovsprövning och beslut om att bevilja barnet en egen insats vid vistelse i skyddat boende

För att barn i skyddat boende ska få sina rättigheter tillgodosedda bör skyddat boende vara en individuell insats också för det medföljande barnet. Placeringsbeslutet ska göras enligt 4 kap 1 § SoL vilket kräver båda vårdnadshavarnas samtycke och, om barnet fyllt 15 år, samtycke från barnet självt. Endast barn som följer med en vuxen vårdnadshavare ska få placeras i skyddat boende.

Socialnämnden ska noga följa vården av barnet främst genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet vistas. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. Det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet.

Socialnämnden ska minst en gång var sjätte månad överväga om barnets placering fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Nämnden ska vidare få besluta om uppföljning av barnets situation efter det att en placering i det skyddade boendet har upphört om barnet bedöms vara i särskilt behov av stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Ny särskild lag för placering av barn när det saknas samtycke från en av två vårdnadshavare

När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska placeringen av barnet göras med stöd av socialtjänstlagen. Det är dock vanligt att det är svårt att inhämta samtycke från den andra vårdnadshavaren som ofta också är våldsutövaren. Denne kan förneka att våld förekommit, vara svår att få tag på eller det kan vara olämpligt av säkerhetsskäl. Utkastets mening är att det är viktigt att barnet ges skydd även då samtycke saknas och föreslår att socialnämnden i sådana fall ska kunna placera barnet efter ansökan till förvaltningsrätten. Bestämmelsen ska regleras i en särskild lag. En sådan placering ska även kunna göras omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten.

Beslutet om placering utan bådassamtycke ska utgå från barnets bästa men också ske på ett rättssäkert sätt. En förutsättning är att det finns en risk för barnets säkerhet om en placering inte kommer till stånd och en prövning ska göras i varje enskilt fall. Bedömningen kan baseras på om barnet själv utsatts för våld, bevittnat våld eller upplevt konsekvenserna av våldet mot den skyddsökande föräldern, samt utifrån vilka konsekvenser det skulle kunna få för barnets hälsa eller säkerhet om barnets placering inte kommer till stånd.

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

Beslut om placering i skyddat boende

Att placera ett barn i ett skyddat boende utan båda vårdnadshavarnas samtycke är en ingripande åtgärd, även om barnet placeras tillsammans med en vårdnadshavare. Ett beslut om placering i skyddat boende bör därför meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden på samma sätt som gäller för beslut om vård med stöd av LVU. Ansökan ska innehålla en redogörelse för barnets förhållanden och de omständigheter som utgör grund för placering i skyddat boende inklusive den risk som finns för barnets säkerhet och hälsa. Barnets egen inställning ska också framgå. Om den skyddsbehövande vårdnadshavaren har flera barn behöver socialnämnden bedöma varje barns individuella behov av en placering.

Ofta uppstår behovet av skyddat boende akut. I sådana situationer ska socialnämnden kunna besluta om en omedelbar placering i skyddat boende om det är sannolikt att barnet är i behov av placering och det är risk för barnets säkerhet eller hälsa.

Om socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omedelbar placering. Beslut ska gälla omedelbart. Det ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

Socialnämndens beslut om omedelbar placering i skyddat boende ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från när beslutet fattades. Om förvaltningsrätten fastställer beslutet om omedelbar placering i skyddat boende, ska socialnämnden inom fyra veckor från att placeringen verkställdes ansöka om en placering i skyddat boende.

Begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort

För att skydda barnets säkerhet och hälsa ska socialnämnden, om det är nödvändigt, få besluta hur barnets umgänge med vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal ska utövas, samt att barnets vistelseort inte ska röjas för vårdnadshavare eller föräldrar. Socialnämnden ska minst en gång var tredje månad överväga om ett sådant beslut fortfarande behövs.

7. Krav på skyddade boenden

För att säkerställa hög kvalitet och god service och för att underlätta för kommunerna att kontrollera kvaliteten på boendena, bedömer utkastet att det finns ett behov av att införa tillståndsplikt för skyddade boenden. För skyddade boenden som drivs av enskilda verksamheter ska det krävas tillstånd av Inspektionen för vård och

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

omsorg. Skyddade boenden som drivs av en kommun eller en region ska vara anmälningspliktiga till Inspektionen för vård och omsorg. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, ska få meddela föreskrifter om kraven på skyddade boenden.

Utkastet anser att det inte krävs några ändringar i lag för att socialtjänstlagens bestämmelser om god kvalitet och tillsyn ska gälla även för skyddade boenden. Av 3 kap 3 § SoL framgår att det i socialtjänstens verksamheter ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet och att kvaliteten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Bestämmelsen gäller för alla insatser inom socialtjänsten och är således tillämplig för skyddade boenden redan i dag oavsett utförare, dvs. såväl för kommunalt drivna skyddade boenden som för privata verksamheter som genomför insatsen på uppdrag av nämnden

11. Ikraftträdande

De föreslagna ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2023. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för ärenden och mål om tillsyn som har inletts före ikraftträdandet.

Bolag, föreningar, samfälligheter, stiftelser eller enskilda individer som före ikraftträdandet startat ett skyddat boende ska senast den 1 november 2023 ansöka om tillstånd enligt socialtjänstlagen för att få fortsätta bedriva verksamheten.

12. Konsekvenser av förslagen

Utkastet bedömer att förslagen leder till ökade kostnader för kommunerna, regionerna och staten och att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas för de kostnader som följer av nya åligganden och ambitionshöjningar.

Tillämpningen av lagen kommer att medföra nya arbetsuppgifter för kommunerna. En bedömning har gjorts av ökade kostnader för utredning, upprättande av vårdplan och genomförandeplan för vuxna och barn, uppföljning och handläggning av ärenden. Med den reglering som föreslås, uppskattas den genomsnittliga dygnskostnaden öka från 1 200 till 1 400 kronor för vuxna och från 400 till 700 kronor för barn. Ökningen motiveras av förväntad ökad kvalitet i form av till exempel bättre målgruppsanpassad personal och mer stöd till barn. Den genomsnittliga vistelsetiden beräknas till 60 dygn utifrån uppgifter från kvinnojourerna.

Utkastet räknar också med ökade kostnader bland annat för IVO:s tillsyn av skyddade boenden, för ökat antal barn i domstolsärenden, antal mål i domstol om placering och omedelbar placering i skyddat

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

boende, mål om umgängesbegräsning och hemlighållande av vistelseort, samt ökade kostnader för regionerna.

I enlighet med den kommunala finansieringsprincipen bör därför en reglering av det generella statsbidraget till kommuner och regioner ske med cirka 335 miljoner kronor per år, varav 93 miljoner kronor avser kostnader för att stimulera kvalitetsutvecklingen i arbetet med skyddat boende.

Utöver de ekonomiska konsekvenserna bedömer utkastet att förslagen förväntas ha positiva effekter för bl.a. barnets rättigheter, det brottsförebyggande arbetet, jämställdheten, skyddsbehövande personer och samhällsekonomin.

Nämndens överväganden

Utkastets olika förslag innebär en mycket omfattande förändring för såväl socialtjänstens verksamhet som för den våldsutsatta, medföljande barn och den andra vårdnadshavaren.

Arbetsmarknads- och socialnämnden ser både för- och nackdelar med förslagen. Här nedan redovisas nämndens synpunkter på utkastets viktigaste förslag så som de redogjorts för ovan.

5. Skyddat boende som ny boendeinsats

Arbetsmarknads- och socialnämnden tillstyrker förslaget att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en särskild boendeinsats för målgruppen utsatta för våld i nära relation, och att kommunen ska ansvara för att det finns tillgång till skyddade boenden. Utkastets ambition är att skapa en likvärdighet i landet vad gäller kvalitet, service och säkerhet i skyddade boenden, vilket är positivt.

Som framgår av utkastet ska beslutet om insats fattas med stöd av 4 kap. 1 § SoL utifrån en behovsprövning som grundar sig på nämndens utredning. Det finns inget krav på att den som har utövat våld ska vara polisanmäld eller dömd för något brott.

Utgångspunkten för stödet och hjälpen är i stället den våldsutsattas berättelse om det som har hänt. Det finns standardiserade bedömningsmetoder för vuxna utsatta för våld i nära relation som socialtjänsten kan använda i sin utredning. Samtidigt följer det av allmänna rättsprinciper att det är den enskilde som ansöker om bistånd som ska göra sannolikt att förutsättningarna för rätt till bistånd är uppfyllda, vilket kan innebära en viss risk för att den enskildes berättelse behöver ifrågasättas. Även om kravet för bistånd till den vuxne kan sättas lågt, kan ett sådant förhållningssätt inte nödvändigt användas för medföljande barn, i vart fall inte om tvångsåtgärder kan komma i fråga (se mer under avsnitt 6). Det är inte ovanligt att en våldsutsatt förälder efter en kort tid på skyddat boende väljer att återvända till sin partner, och återtar sina uppgifter

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

om våld eller hot. Det är oklart hur ett sådan situation ska hanteras, särskilt i förhållande till medföljande barn.

Utkastets definition av målgruppen inkluderar *alla som är eller har varit utsatta eller riskerar att utsättas för våld eller andra övergrepp eller hot om våld*. Arbetsmarknads- och socialnämnden är positiv till intentionen att insatsen skyddat boende ska omfatta även andra målgrupper än personer som utsätts för våld i nära relation. Däremot behöver en bredare definition utredas ytterligare, exempelvis i förhållande till andra huvudmäns uppdrag och ansvar. Det gäller bland annat avhoppare från kriminella miljöer där polisen redan har ett visst ansvar för att ge skydd utifrån personsäkerhetsskäl. Det är inte heller helt ovanligt att andra än avhoppare, men som är involverade i viss brottslighet, vänder sig till socialtjänsten och uppger sig vara i behov av skyddat boende men utan att kunna visa på omständigheter som visar behovet. Det saknas bedömningsmetoder för en sådan målgrupp, och utkastet ger inte svar på om även dessa ska kunna beviljas bistånd utifrån sin egen uppgift om utsatthet. Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker således i nuläget en bredare målgrupp för insatsen skyddat boende än personer som utsätts för våld i nära relation.

6. Barn i skyddat boende

Utkastets intention är att stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende. Det ska uppnås genom att det medföljande barnet ska få ett eget placeringsbeslut enligt SoL och genom en ny tvångslagstiftning som tillförsäkrar barnet skyddat boende i de fall samtycke till placering saknas från den andra vårdnadshavaren. Arbetsmarknads- och socialnämnden ser flera allvarliga problem med den förslagna handläggnings- och beslutsprocessen som i stort följer den tvångslagstiftning som regleras i LVU.

Den starkaste invändningen gäller förslaget att socialnämnden, om samtycke saknas från den andra vårdnadshavaren, ska kunna fatta beslut om placering i skyddat boende enligt ny tvångslagstiftning. Det finns en uppenbar risk för att detta i praktiken leder till att färre våldsutsatta söker skydd och att färre barn får skydd, vilket går emot lagstiftarens intentioner.

Som alltid när det är fråga om tvångsåtgärder behöver nämndens beviskrav för att förutsättningarna är uppfyllda sättas högt. Detta innebär ofrånkomligen att den vuxnes berättelse om vad som hänt, och som till stor del ligger till grund för beviljat bistånd avseende denne, kan behöva ifrågasättas och ytterligare bedömningsunderlag om risk för barnets säkerhet eller hälsa efterfrågas. Den andre vårdnadshavaren kan förneka att våld förekommit och ha en annan

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

förklaring till den uppkomna situationen. Socialtjänsten ska bedöma trovärdigheten i de vuxnas berättelser och under en orimligt kort tid bedöma risken för barnet. Det finns redan idag en stor rädsla hos den våldsutsatta föräldern för att inte bli trodd. Det föreslagna förfarandet riskerar att bli ytterligare ett hinder för att söka hjälp och stöd från socialtjänsten.

En lågt satt gräns för risken för barnets hälsa och säkerhet kommer i de fall den våldsutsatta föräldern väljer att avbryta placeringen och återvända, innebära att fråga om omhändertagande av barnet enligt LVU kommer behöver aktualiseras då uppgifter lagts till grund för placeringsbeslut och det anses utgöra en brist i omsorgen att inte förmå skydda sitt barn från att uppleva våld. Även detta medför en risk för att den våldsutsatta avstår från att söka hjälp och stöd från socialtjänsten.

Arbetsmarknads- och socialnämnden avstyrker således förslaget om en ny lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende. Om nuvarande ordning, där vårdnadshavaren under eget ansvar tar med sig barnet till boendet, bedöms otillräcklig förespråkar nämnden i så fall den lösning som förslagits av såväl tidigare utredning som promemoria; att bestämmelserna i 6 kap. 13 a § föräldrabalken om att socialnämnden i vissa fall får besluta att en åtgärd till stöd för ett barn får vidtas trots att bara den ena av barnets två vårdnadshavare samtycker, också ska omfatta en placering i skyddat boende.

Om en ny lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende ändå införs vill nämnden rikta följande synpunkter på förslaget.

Förslaget till ny lag har tagits fram med LVU som tydlig förlaga. Detta är förklarligt men det finns flera avgörande skillnader mellan lagarnas syften som också bör påverka utformningen.

Eftersom fler placeringar av barn i skyddat boende kan antas vara av akut karaktär, kan det finnas skäl att överväga ett annat tillvägagångssätt avseende brådskande beslut.

Till skillnad från i LVU får det antas att beslut om hemlighållande av vistelseort och förmodligen även umgängesbegränsningar kommer att behöva fattas i nästintill samtliga ärenden. I avsaknad av sådana beslut finns inga reella hinder mot att den ej samtyckande föräldern kan ta reda på var det skyddade boendet är beläget, antingen genom partsinsyn eller genom samtal med barnet under umgänge. Utkastet föreslår inte en möjlighet att delegera beslut om umgänges-

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

begränsning eller hemlighållande av vistelseort. Detta innebär att det kommer råda samma rättsläge som för motsvarande beslut enligt LVU sedan HFD 2016 ref. 74, dvs. att beslut endast kan fattas av nämnden i sin helhet eller genom beslut enligt 6 kap 39 § kommunallagen. Både SKR och JO (JO 2018/19 s. 521) har påtalat att detta knappast kan överensstämma med hur lagstiftaren har avsett att sådana frågor ska hanteras. I SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag, s. 928 f. argumenteras för varför även dessa beslutstyper enligt LVU, utifrån såväl integritets- som effektivitetsskäl, bör kunna hållas inom en trängre krets av förtroendevalda. Denna slutsats bör även gälla i en ny lag med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende. Eftersom beslut som tidigare nämnts ofta lär fattas i samband med beslut om omedelbar placering kan det enligt arbetsmarknads- och socialnämnden finnas goda skäl för att en motsvarande kompletterande beslutsrätt till bl. a ordförande införs direkt i lagen även för beslut om begränsning av umgänget eller hemlighållande av vistelseort.

Det finns inte i utkastet någon begränsning av möjligheten att begära placeringens upphörande, och därmed inleda ett formellt ärende som ska avgöras genom ett överklagbart beslut. Det har i ärenden enligt LVU diskuterats begränsningar av möjligheten att begära vårdens upphörande. Motsvarande överväganden kan göras även för den nya lagen med särskilda bestämmelser om placering av barn i skyddat boende, särskilt då placeringar enligt förslaget ändå ska omprövas efter viss tid.

7. Krav på skyddade boenden

Arbetsmarknads- och socialnämnden har ingenting att invända mot förslagen om kvalitetskrav och tillståndsplikt. Dessa kommer att vara ett stöd för kommunerna när val av placeringar ska göras. En följd av förslaget kan bli att mindre kvinnojourer på små orter slås ut, vilket vore olyckligt. En stor del av dagens skyddade boenden består av lägenheter med skalskydd och jourtelefon men utan personal. Det framgår inte av förslaget hur dessa kommer att påverkas av nya krav på kvalitet, stöd och service.

11. Ikraftträdande

Nämnden anser det uteslutet att ett ikraftträdande skulle kunna ske redan den 1 juli 2023. Förslagen går inte att till denna tidpunkt genomföra på ett sätt som uppfyller lagstiftarens syfte och intentioner. Varken socialtjänst, rättsväsende, andra myndigheter eller skyddade boenden kommer att hinna ställa om sina verksamheter och förbereda för den nya lagen med säkerställande

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

om god kvalitet och rättssäkerhet. En reform av denna omfattning och betydelse för såväl verksamheter som för den enskilde, bör ges god tid för ett ordnat införande.- SOU 2020:47 Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag, bereds för närvarande av socialdepartementet. Det kan finnas tydliga fördelar att utkastets förslag i relevanta delar inkorporeras i lagstiftningsarbetet kring ny SoL att ikraftträdandet därmed blir avhängigt detta.

12. Konsekvenser för vårdnadshavare och barn

Den allvarligaste risken med förslaget i dess nuvarande utformning är att färre vuxna och barn får skydd. För en våldsutsatt är det alltid ett stort steg att söka skydd och hjälp. Det måste ofta ske akut och utan våldsutövarens/den andra vårdnadshavarens vetskap.

Situationen de första dygnet består av hög stress för både föräldern och medföljande barn. Risken är stor att, om samtycke saknas, den våldsutsatta kommer att avstå från att söka skydd om detta samtidigt innebär en omfattande process som inkluderar tvångsinsatser för barnet. Förslaget att varje syskon ska utredas och beviljas insatsen individuellt kan också befaras få negativa konsekvenser, till exempel som att den våldsutsatta föräldern måste lämna något av barnen kvar i hemmet.

Våldsutsatta är inte en homogen grupp. Det handlar om personer, oftast kvinnor, med olika livsförhållanden och förutsättningar. En del av dessa har möjlighet att söka skydd i sitt eget nätverk, bland familj, släkt och vänner. Utkastets förslag med högre trösklar för den skyddssökande kommer att förstärka skillnaden mellan dessa och den grupp våldsutsatta som saknar sådana resurser.

En positiv effekt kan bli att kontakten med kravet samtycke ger en större möjlighet för socialtjänsten att informera och motivera den våldsutövande vårdnadshavaren till stöd och behandling.

Konsekvenser för socialtjänsten

Den omfattande process som utkastet föreslår innebär en betydande ökning av dokumentation och administration kring vårdplaner, utredningar, överklaganden, rättsprocesser och omprövningar. Det kommer att krävas en stor och resurskrävande organisation av verksamheten inom kommunernas socialtjänst, och ett behov av ett stort antal nyrekryteringar av socialsekreterare med erfarenhet och god kunskap om våld i nära relation. Det finns en risk att processerna kring handläggningen tar överhanden över arbetet med det primära sociala arbetet, dvs. den våldsutsattas och barnens behov av skydd och behandling.

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

Ekonomiska konsekvenser av förslaget

De föreslagna förändringarna kommer att medföra betydande kostnadsökningar för kommunerna. På flera ställen i utkastet saknas redogörelser för vilka bedömningar och grunder som kostnaderna baseras på. Där grunderna ändå framgår är det arbetsmarknads- och socialnämndens uppfattning att beräkningarna är kraftigt underskattade. Detta gäller exempelvis utkastets beräkningar av kommunens kostnader för antalet placeringar, dygnskostnad och vistelselängd.

Även frågan om kompetensförsörjning är av stor vikt och kommer påverka samtliga kommuners möjligheter att leva upp det utökade åtagandet. Förvaltningen kommer att behöva rekrytera personal för att möta en kraftigt ökande administration och för att utreda och följa upp placeringsbesluten för barn samt tillgodose att alla barn får tillgång till en egen socialsekreterare. Detta i en situation då rekryteringsläget av socialsekreterare för landets kommuner redan är mycket svårt. Mängden ordförandebeslut och domstolsprocesser kommer att öka stort.

Sammanfattningsvis ser arbetsmarknads- och socialnämnden betydande kostnadsökningar som inte täcks av utkastets beräkningar. Det är av avgörande betydelse att en reform av denna omfattning genomförs enligt den så kallade finansieringsprincipen där kommunen kostnader ska kompenseras från grunden och i enlighet med de beräkningar som gjorts av SKR.

Differensen mellan utkastets och SKR:s beräkningar av ökade kostnader för socialtjänsten är avsevärd. För Lunds kommun (baserat på invånarantal) beräknar utkastet att förslaget medför en kostnad på 4 miljoner kronor per år, medan SKR uppskattar kostnaden till 44 mkr per år, en differens på cirka 40 mkr.

SKR:s beräkning bedöms av nämnden vara väl motiverad och troligare motsvara vad förslaget kommer att innebära för Lunds kommun.

Det kan konstateras att förslaget utgör ett nytt åtagande för kommunerna som inte tidigare har finansierats från statens sida. Det är inte endast en fråga om en ambitionshöjning som utkastet menar, då nuvarande lagsstiftning är generellt utformad och har överlåtit till kommunerna att avgöra omfattning och utformning av insatser riktade till målgruppen.

Övriga synpunkter

Arbetsmarknads- och socialnämnden har inga synpunkter på utkastets förslag i övrigt, exempelvis såvitt avser ändringar i sekretesslagstiftningen.

2022-11-08

Diarienummer

SO 2022/0175

Beredning

Remissen har beretts av handläggare vid enheten för resurs och utveckling, förvaltningsjurist, berörda enhetschefer inom utredningsenhet barn och unga och Lunds kommuns samordnare mot våld i nära relation.

Barnets bästa

Lagrådsremissen som detta ärende berör har till uppdrag att föreslå åtgärder för att stärka barnrättsperspektivet för barn som vistas i skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare, med utgångspunkt i barnets grundläggande mänskliga fri- och rättigheter och barnets bästa enligt FN:s konvention om barnets rättigheter.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför betydande ekonomiska konsekvenser för socialtjänsten. Reformen föreslås finansieras genom reglering av det generella statsbidraget till kommunerna. Om finansiering sker enligt utkastets beräkningar kommer, jämfört med SKR:s beräkning av faktiska kostnader, cirka 40 mkr/år att vara ofinansierade för en kommun av Lunds storlek.

Annika Pettersson
socialdirektör

Beslutet skickas till

För verkställighet eller motsvarande åtgärd:
Regeringskansliet, socialdepartementet

För kännedom:
Kommunstyrelsen